

Από αριστερά, η βιογραφία του Παναγιώτη Γιαννάκη, η αυτοβιογραφία-συνέντευξη της Ελένης Γλυκατζή-Αρβελέρ και η βιογραφία του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου από τη Λύντια Τρίχα υποδεικνύουν τρεις διαφορετικές μεθοδολογίες γραφής. Το ενδιαφέρον του κοινού για βιογραφίες, αυτοβιογραφίες και απομνημονεύματα, αποτυπώνεται και στον κινηματογράφο, με τις πρόσφατες παραγωγές για την Κάλλας, τον Μπομπ Ντίλαν και τον Καζαντζίδη.

Ιστορίες προσώπων και εποχών

Συντίθεται και στην Ελλάδα μια παράδοση (αυτο)βιογραφίας που στο παρελθόν ήταν σποραδική

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Αυτές τις μέρες διαβάζουμε Μπουνιουέλ και Σαββόπουλο. Νωπές οι μνήμες από την αναγνωστική εμπειρία των απομνημονευμάτων της Μέρκελ. Στις οθόνες ο Καζαντζίδης, η Κάλλας και ο Μπομπ Ντίλαν. Ως φαινόμενο ευρύτερα πολιτισμικό, οι πάσης φύσεως βιογραφίες, αυτοβιογραφίες και απομνημονεύματα, αποτυπώνουν ένα κλίμα εποχής. Ορίζουν όμως και μια μεθοδολογία, ένα ερευνητικό σχέδιο, μια δεξαμενή υποδοχής και μια σύμπλευση με την ευρύτερη κοινωνία.

Στην Ελλάδα, συντίθεται σταδιακά μια παράδοση βιογραφίας και αυτοβιογραφίας, που στο παρελθόν ήταν σποραδική, ασύστημα και ακαριτογράφητη. Απουσίαζε η αγγλοσαξονική σχολή, ήταν απύσχα επίσης η γερμανική παράδοση ή η γαλλική αντίληψη. Οι παλαιότεροι γνώριζαν τις κλασικές βιογραφίες που έγραφαν ο Στέφαν Τσβάικ, ο Εμίλ Λούντβιχ και ο Αντρέ Μωρουά. Αλλά, η πολυμορφία της σημερινής κοινωνίας, η άνηση των εκδοτικών οίκων και η παράλληλη ενδυνάμωση τόσο της επιστημονικής κοινότητας όσο και της ποπ κουλτούρας, και οι δύο μέσα από εγγενή και διεθνή δίκτυα, ευνόησαν την παραγωγή και υποδοχή των πνευματικών, καλλιτεχνικών και εκδοτικών γεγονότων γύρω από την ιδέα του «προσώπου». Το «πρόσωπο» στην κουλτούρα της βιογραφίας, στον αντίποδα του «προσώπου» της ορθόδοξης θεολογίας, θέωνεται στην αρένα της επικαιρότητας ή της αθέατης έρευνας. Η πρόσφατη παραγωγή μάς οδηγεί σε μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, μέσα από τις αντιθέσεις της, ποικιλία. Η ποικιλία αυτή των βιογραφιών

Ο Λουίς Μπουνιουέλ από τον φωτογράφο Μαν Ρέι, το 1929. Η αυτοβιογραφία του σημαντικό Ισπανού σκηνοθέτη κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Δώμα.

και απομνημονευμάτων δείχνει ότι η έννοια της δημόσιας προσωπογραφίας εκτονώνει ένα σημαντικό κομμάτι μιας συλλογικής ανάγκης. Η βιογραφία οργανώνεται πάνω σε δύο ή περισσότερες παραμέτρους, αλλά ας πούμε πως σημαντική υπήρξε η μεθοδολογία της έρευνας στα αρχεία όπως και η ανάδειξη της ατομικότητας μέσα από τη λαϊκή αποδοχή της ψυχολογίας στον αντίποδα των μαρ-

Η ποικιλία της παραγωγής δείχνει ότι η έννοια της δημόσιας προσωπογραφίας εκτονώνει ένα σημαντικό κομμάτι μιας συλλογικής ανάγκης.

ξιστικών μελετών. Η ατομικότητα είναι μια θρησκεία της εποχής. Η βεντάλια της ποικιλίας στον τομέα αυτό, αν σταθούμε στα πρόσφατα έργα, εκτείνεται από νέες μεταφράσεις της διεθνούς βιβλιογραφίας (όπως είναι η έξοχη μετάφραση του Θάνου Σαμαρτζή στην αυτοβιογραφία του Λουίς Μπουνιουέλ «Η τελευταία μου πνοή», εκδ. Δώμα) και αυτοβιογραφίες προσωπικότητων του βελ-

νεκούς του Διονύση Σαββόπουλου («Γιατί τα χρόνια τρέχουν κύμα», εκδ. Πατάκη) ως τις προσωπικές αφηγήσεις ινδαλμάτων του αθλητισμού όπως το βιβλίο του Παναγιώτη Γιαννάκη («Τρωτός, άτρωτος», εκδ. Διόπτρα) και τα πολιτικά απομνημονεύματα της Ανγκελα Μέρκελ («Ελευθερία», μτφρ. Εμμ Βαϊκούση, εκδ. Μεταίχμιο). Αυτή η πολυκύμαντη παράθεση τίτλων μάς οδηγεί στην κατανόηση μιας ευρύτατης μεθοδολογίας. Στον αντίποδα έχουμε τις επιστημονικές βιογραφίες από ιστορικούς γνωσμένου κύρους, όπως είναι το νέο έργο της Λύντιας Τρίχα που αυτή τη φορά προσεγγίζει τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο (εκδ. Πατάκη), διευρύνοντας ένα πεδίο προσέγγισης και κατανόησης απέναντι σε αυτήν τη μείζονα προσωπικότητα του ελληνικού 19ου αιώνα. Η Λύντια Τρίχα συνεχίζει με έναν τρόπο ακριβούς μεθοδολογίας να εξυφάνει την ελληνική εκδοχή της αγγλοσαξονικής βιογραφικής παράδοσης.

Εν μέσω αυτών των διαφορετικών έργων, που συνδέονται μονάχα από την ανάγκη του «προσώπου», ας σημειώσουμε και μια άλλη προσφιλή μέθοδο βιογράφησης/αυτοβιογράφησης μέσω της μεθόδου της συνομιλίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της μεθόδου είναι η συνομιλία (συνέντευξη) της Ελένης Γλυκατζή-Αρβελέρ με τον Μάκη Προβατά και την Έφη Βασιλοπούλου («Από μένα αυτά...», εκδ. Πατάκη) ή του Αρχιεπισκόπου Αναστάσιου Αλβανίας πάλι με τον Μάκη Προβατά και τη Νατάσα Μπαστέα («Αναστάσιος πορευόμενος», εκδ. Πατάκη). Αυτή η «εκ των έσω» μέθοδος βασίζεται στο απαιτούμενο κλίμα εμπιστοσύνης και στην εξαιρετική επιμέλεια του προφορικού λόγου.